

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/9760,Polacy-w-Sowietach-w-okresie-miedzywojennym.html>

02.03.2026, 11:06

Polacy w Sowietach w okresie międzywojennym

06.03.2009

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

DODATEK SPECJALNY

IPN

NIEZALEŻNA
GAZETA POLSKA

POLACY W SOWIETACH W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

W czasach walk o niepodległość walczyli i wspierali boje o Wolną Polskę, po zwycięskiej wojnie polsko-bolszewickiej pozostali na swoich ojcowiznach, dostając się pod władzę bolszewików – Polacy w Związku Sowieckim. System sowiecki upominał się o nich jako pierwszy. Jako grupa, która stawiała opór powszechnej sowietyzacji, uznana została za „element wyrotowy i niepewny”. Od połowy lat 20. rozpoczęły się masowe represje, których kulminacją była tzw. polska operacja NKWD 1937–1938. Zapoczątkowana wtedy eksterminacja ludności polskiej znalazła swoją kontynuację po wkroczeniu Sowietów na terytorium Polski w 1939 r. i 1944 r. W prezentowanym numerze przedstawiamy tragiczną historię Polaków „skazanych na zapomnienie”.

Ludność polska w państwie sowieckim

W 1914 r. na podstawie ówczesnych zanizanych statystyk rosyjskich liczba Polaków w Rosji (z wyłączeniem tzw. Kongresówki), osiągała ok. 1,612 mln osób. Dla porównania polscy demografowie wyliczali ją wówczas na 2,923 mln osób. Poza Kresami największe skupiska polskie żyło w Petersburgu, Odessie, Rydze, Moskwie, Tyflisie. Odgrywali znaczącą rolę: w wojsku, administracji i przemyśle.

Skład społeczny i osobowy zmienił się wyraźnie po powstaniu styczniowym. Zmiany społeczno-gospodarcze spowodowały napływ dużych grup chłopskich, pracowników przemysłowych, w tym du-

żą liczbę robotników niewykwalifikowanych. W 1897 r. w Rosji europejskiej Polaków pochodzenia szlacheckiego było 23,3 proc., mieszczańskiego 27,6 proc., a chłopskiego 44,8 proc. Na terenie Kaukazu i Syberii liczba osób pochodzenia chłopskiego dochodziła nawet do 73 proc.

Gros Polaków w ZSRS to społeczność skupiona na terenach kresowych dawnej Rzeczypospolitej.

Wewnętrzna polityka Sowietów

Sowiecką politykę można określić krótko – z jednej strony terror, z drugiej, dawa-

nie uludy wolności, np. w oświacie i życiu społecznym. Był to zabieg czysto taktyczny. Miała tą drogą pójść pełna indoktrynacja społeczeństw Rosji Sowieckiej, prowadząca do całkowitego zniewolenia. Bolszewicy wprowadzili tzw. model sowieckiej polityki ludnościowej, której celem było pozyskanie sympatii społecznej i pełne podporządkowanie. Najbardziej zyskały Ukraińska i Białoruska SRS.

Liczba Polaków w ZSRS

Poczynania urzędników uwidoczniły się szczególnie podczas Ogólnozwiązko-

Pliki do pobrania

[Polacy w Sowietach w okresie międzywojennym - „Niezależna Gazeta Polska”, 6 marca 2009 \(pdf, 300.24 KB\)](#)
